

Komentar in karta: 1/138

SLA V637 'dekle'

Tjaša Jakop

1. Gradivo

Za pomen 'dorasla mlada ženska, ki še ni poročena', knj. *deklè* (ě), v osrednjih narečjih prevladuje leksem *punca*, drugi najpogostejši pa je *dekle* (v T302 samo v mn.), ki se uporablja v vseh slovenskih narečjih (z izpeljankami *deklica*, *deklič*, *deklina*, *deklinče* itd.). Leksem *čeča* je značilen za primorska narečja, leksem *pupa* (v T106 samo v mn.) je zapisan v narečjih na stiku z italijanskim jezikom; prav tako se v istrskem narečju uporablja prevzeti leksem *maroža*, v nadiškem pa *moroza*. V rezijanskem in severnem delu terskega narečja je zapisan leksem *hči*. Zanimiv je leksem *lopa* kot 2. leksem v vseh točkah rezijanskega narečja.

Redkejša poimenovanja so še *cura*, *puža*, *punčka*, *mula*, *pozre*, *ljuba*, *šocka* in (*ta*) *mlada*.

V T069 in T162 je ob leksemu *čečica* zapisan pomen 'punčka', prav tako je v T071 ob leksemu *detece* ter v T398 ob leksemih *mlajše*, *mlajšetce* pripisan pomen 'punčka'. V T152 je ob leksemu *pupa* zapisano »od 14 let naprej do približno 23«, ob leksemu *punca* pa je pripisan pomen 'majhna'. V T165 je ob leksemu *dekle* zapisan leksem *deklica* s pomenom 'punčka'. V T239 ima leksem *punčka* pripisan pomen 'majhna'. V T321 je ob leksemu *pozre* razlaga »deklič 13–14 let«, ob leksemu *pužika* pa pripisan pomen 'punčka'; v T326 ima *pozre* oznako zaničljivo. V T356 in T377 je ob leksemu *deklina* pripisan pomen 'večja (punca)'. V T356 ima *deklinče* pomensko oznako 'majhna', v T412 pa *deklica* pomensko oznako 'mlajša'.

Kot pri V636 *fant* tudi tu nista jasno ločena pomena 'dorasla mlada neporočena ženska' in 'ženska oseba, ki je v ljubezenskem odnosu do fanta', zato iz gradiva ni vedno razvidno, kaj leksem pomeni. V T074 je ob leksemu za dekle v 1. pomenu (*čeča*) zapisan še *moroza* v 2. pomenu ('nevesta'); v T116 in T118 je ob leksemu *pupa* zapisan še *maroža* v 2. pomenu. Takšno stanje, le da ni izrecno označeno, verjetno odražajo tudi zapisi v T078, T079, T080, T081, T115, T117, T119, T121 in T127; enako velja tudi za leksem *ljuba* v 2. pomenu v T083, T100, T105 ipd. V T202 so poleg leksema *punca* v 1. in 2. pomenu zapisani še leksemi v 2. pomenu (*dekle*, *ljubica* in *nevesta*). V T235 je ob leksemu *dekle* v 1. pomenu zapisan še *punca* v 2. pomenu. V T249 je ob leksemu *dekle* zapisano 'da še ni poročena', ob leksemu *punca* pa 'tj. njegova punca'. V T282 in T283 je ob leksemu *deklica* v 1. pomenu zapisan še leksem *dinarica* v 2. pomenu. V T397 je ob leksemu *dekla* v 1. pomenu zapisan še leksem *deklina* v 2. pomenu. V T413 je ob leksemu *pupa* v 1. pomenu zapisan še *mlada* v 2. pomenu. Druga narečja imajo za oba pomena en sam leksem, ki je v primeru

2. pomena poudarjen s prilastkom *njegova*, npr. *njegova dekle* (T178), *njegova punca* (T184, T185, T191, T267), *njegovo dekle* (T349) ipd.

2. Morfološka analiza

1. pomen

dekle < **dēt-bk-ɔl-ɐ* ← **dēt-ɐ* 'otrok'

deklica < **dēt-bk-ɔl-ic-a*

deklič < **dēt-bk-ɔl-it-b*

dekla < **dēt-bk-ɔl-a*

deklinā < **dēk-bl-in-a*

deklinče < **dēk-bl-in-bč-ɐ*

deklesa, nejasno, verjetno **dēk-bl-es-a*

dečla < **dēt-bč-ɔl-a*

dete < **dētɐ* 'otrok'

detece < **dēt-bc-ɐ*

hči < **dɔ́ti* 'hči'

hčica < **dɔ́t-ic-a*

(*ta*) **mlada** < (**t-*) *mold-a-j-a* ← (**ta*/**tɔ*/**tě*/**tɐ* 'ta') + **mold-ɔ* 'mlad'

mlajše < **mold-bš-ɐ*

mlajšetce < **mold-bš-ɐt-bc-e*

zijala < **zij-a-dl-a* ← **zij-a-ti* 'zehati, zevati'

čeča < *(*čec*)-*a* ← kor. nem. *Tschätsche*, tudi *Zatsche*, *Zätsche* 'igrača, malenkost'

čečica < *(*čec*)-*ic-a*

punca < *(*punc*)-*a* ← nem. *Punze* 'dekle'

punčka < *(*punč*)-*ɔk-a*

punče < *(*punč*)-*ɐ*

puca < *(*pu*)-*a* ≤ *punca* (po izpadu *n* pred afrikato (ERHSJ 3: 72) ali morda iz **pɔlca*

pucka < *(*pu*)-*ɔk-a*

cura < *(*cur*)-*a* ← hr. *cura* 'dekle' ← prvotno *cura* 'penis' (ESSJ 2: 68)

pupa < *(*pup*)-*a* ← it. *pupa* 'dekle'

pupika < *(*pup*)-*ik-a*

pupica < *(*pup*)-*ic-a*

puža < *(*puž*)-*a* ← lat. *pusa* 'dekle' (Plet. 2: 367; Ž → z v T111)

pužika < *(*puž*)-*ik-a*

mula < *(*mul*)-*a* ← it. *mula* '(nezakonski) otrok', furl. *mule* 'nezakonski otrok; paglavac, porednež, mulec, mulček'

fuja, nejasno, verjetno iz furl. *fie* 'hči, dekle'

pozre, nejasno

2. pomen

ljuba < **ľub-a(-j-a)* 'ljuba' ← **ľub-ъ* 'ljub'

ljubica < **ľub-ic-a*

šoca < *(*šoc*)-a ← avstr. bav. nem. *Schatz* 'ljubi'

šocka < *(*šoc*)-*ъk-a*

maroža < *(*marož*)-a ← knj. it. *morosa* 'zaročenka'

moroza < *(*moroz*)-a ← furl. *morose* 'nevesta'

lopa < sln. **hlap-a* < **xolp-a*, feminativ k **xolp-ъ* 'sluga, suženj, fant'

(→ **xolp-ъc-ъ* > sln. *hlapec*); z izpadom vzglasnega *h-* in razvojem

a > *o* ob *l, m, n* (M. Furlan, ustno, julij 2011)

dinarica < *(*dinar*)-*ic-a* ← nem. *Diener* 'služabnik, sluga'

frajarica < *(*frajar*)-*ic-a* ← nem. *Freier* 'snubač'

frajndinja < *(*frajnd*)-*in-a* ← avstr. bav. nem. *Freund* 'prijatelj' (nar. nem. *aj* za knj. nem. *oj*)

frklja < **frk-ъl-a* ← sln. *frk-a-ti* 'kodrati'

pajdaščinja < *(*pajdaš*)-*ъč-yň-a* ← madž. *pajtás* 'tovariš, pajdaš'

njegova stara < **ňeg-ov-a star-a(-j-a)* ← **jego* 'njegov' + **star-ъ* 'star'

nevesta < **nevěst-a* 'nevesta'

3. Posebnosti kartiranja

Karta je leksično-besedotvorna. Na tej karti sta (kot na karti za V636 'fant') z barvami simbolov ločena dva pomena: 1. 'dorasla mlada neporočena ženska' s črnimi simboli in 2. 'ženska oseba, ki je v ljubezenskem odnosu do fanta' z zelenimi simboli.

Kot enkratnice so kartirani leksemi *dete* v T071, *frajarica* v T156, *frajndinja* v T020, *fuja* v T060, *pajdaščinja* v T405 in [*njegova*] *stara* v T404.

Kot enkratnica z *dekl-* je kartiran leksem *deklesa* v T409.

Kot enkratnica s *punc-* je kartiran leksem *punče* v T253.

Kot enkratnica s *puc-* je kartiran leksem *pucka* v T407.

Kot enkratnici s *pup-* sta kartirana leksema *pupica* v T120 in *pupika* v T137.

Kot enkratnica s *šoc-* je kartiran leksem *šoca* v T390.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *dekle* v T103, T118, T217, T239, T374 in T381, *deklina* v T182 in T382, *deklica* v T288, *deklič* v T253, *punca* v T117, 207 in T253, *puca* v T381, *pupa* v T117, T149 in T161, *mula* v T137 in T161, *maroža* v T120, *čečica* v T071, *ljuba* v T097, *dinarica* v T282 ter enkratnice *detece* v T071, *zijala* v T169, *ljubica* v T202, *nevesta* v T202, *pužika* v T321, *frklja* v T383, *mlajše* v T398 in *mlajšetce* v T398.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V607 'hči' (1/106), V634 'dekla' (1/134), V636 'fant' (1/137), V245 'nevesta'; OLA: 1888; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 1256; ASLEF: 1908, 1910, 1912; HJA: 542